

ВІДГУК М. ТУПЧІЄНКА

25 лютого 2026 р. мав честь і задоволення брати участь у роботі круглого столу «Володимир Ястребов – історик, етнограф, археолог, засновник музейної справи в нашому краї, краєзнавець і педагог », що відбувався онлайн з вільним долученням усіх бажаючих. Хочу подякувати організаторам, а також модераторам круглого столу за зроблену роботу й виважене ведення засідання, незважаючи на проблеми, які виникали внаслідок відмикання електропостачання.

Як відомо, круглий стіл є формою публічного обговорення чи висвітлення якихось питань, коли учасники висловлюються у визначеному порядку з рівними правами учасників, тобто це визначний регламентом порядок виступів інформативного змісту з наступним обговоренням після усіх виступів. Відповідно, цей круглий стіл проводився з дотриманням регламенту, з почерговими виступами доповідачів, а також перестановкою доповідей, коли виникали технічні проблеми, з можливістю ставити запитання доповідачам після їх виступів. Значна кількість доповідей (16) була викликана бажанням дослідників поділитися своїм баченням наукової спадщини В.М. Ястребова. В жодній доповіді мова не йшла про ідеальність Володимира Ястребова як людини. Увага була зосереджена на науковому доробку дослідника, та його значення у вивченні історії, етнографії, заснування музейництва не лише на теренах нашої області, а й в Україні в цілому. А на недоліки в дослідницькій роботі науковця, у свій час, вказували М. Сумцов, А. Кримський, М. Грушевський. Усі виступи, які я мав можливість прослухати, відзначалися виваженістю і позитивною оцінкою внеску В. М. Ястребова у розвиток історії, культури, ономастики України.

Прикре враження справив доктор історичних наук Ю. С. Митрофаненко, який ставив питання не по суті доповіді й намагався перетворити роботу заходу в балаган. На превеликий жаль я, через відсутність електрики, не зміг почути його виступ, присвячений «критичному» аналізу рецензій В. М. Ястребова на монографію Д. І. Яворницького «Вольности запорожских казаков» (1890 р.) та полеміці між цими науковцями на шпальтах «Киевской Старины». Після свого виступу пан Митрофаненко Ю. С. залишив круглий стіл, таким чином, позбавив можливості поставити йому питання на обговоренні.

Пані Т. Печериця висловила, на мою думку, неправомірне зауваження модераторам, стосовно ведення круглого столу, де, як вона вважає, не було дискусії. Насправді, все відбувалося згідно із затвердженим регламентом, а круглий стіл, нагадую, це не балаган і не довільне висловлювання своїх суб'єктивних думок, які претендують на об'єктивні наслідки, а впорядковані виступи з рівними правами учасників. Якісне обговорення, яке могло перерости в дискусію, могло відбутися лише внаслідок ознайомлення учасників з усією повнотою інформації, що була відображена в доповідях.

Якраз дискусія і виникла (на жаль, залишилося лише 10 учасників) під час обговорення з приводу доцільності перейменування обласної премії з краєзнавства ім. В. Ястребова. Пані Т. Печериця запропонувала три номінації премії виділити в окремі іменні премії, водночас, зберігши іменну премію В. Ястребова або з додаванням до неї імені П. Рябкова. Саєнко В. слушно

відзначив, що практика перейменування премій так само, як і відмова від них, після отримання, невідома. Власне, іменну премію, яка не влаштовує громадськість області чи країни необхідно спочатку закрити, натомість, створити іншу. А прецедент відмови від премії після її отримання має бути обумовлений у змінах в Положенні про премію з обов'язковим поверненням преміальних коштів.

Насамкінець відзначу, що значимість будь-якої премії визначається її історичним цензом, тобто часом існування та вагомістю досліджень, за які вона була присуджена. Із зміною назви іменної премії В. Ястребова нова премія має лише здобувати і накопичувати свій історичний ценз, оскільки на початку він буде нульовим.

Через 30 років по смерті В. Ястребова його ім'я як українського історика, археолога та етнографа було згадане з ініціативи М. Грушевського в зв'язку з необхідністю надати більшої ваги українській науці в контексті проведення політики українізації. Також були написані спогади про науковця Н. Бракер, А. Кримським та іншими. І от через 33 роки після заснування премії ім. В. Ястребова, ставиться питання про її перейменування, що рівноцінне її закриттю, через звинувачення вченого в гріхах, до яких він не має жодного відношення. Врешті, досвід ХХ ст. показує, що прийняття фатального рішення про закриття премії ім. В. Ястребова є фактично обструкцією його імені, а це призведе до знецінення і його наукової спадщини, наслідком чого стане збіднення не лише нашої регіональної історії, археології, етнографії та музейництва, а й всієї України, навід'ємною частиною якої є наша область.

М. Тупчієнко, кандидат історичних наук, доцент